

MUSTAQILLIK YILLARIDA TA'LIM TIZIMIDA XOTIN-QIZLARGA YARATILAYOTGAN IMKONIYATLAR VA ERISHILGAN YUTUQLAR

Po'latova Gulxumor Turopboyevna

4-kurs talabasi

Annotatsiya: Maqolada mustaqillik yillarida O'zbekiston ta'lim tizimida xotin-qizlarga yaratilgan imkoniyatlar, huquqiy kafolatlar, ta'limga kirishdagi o'zgarishlar va ijtimoiy faollikning oshishi tahlil qilinadi. Muallif tomonidan ayollarning ta'lim olishi va jamiyatdagi o'rni o'zaro bog'liq jarayon sifatida baholanadi. Shuningdek, oilaviy hayot va ta'lim o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash, masofaviy o'qish imkoniyatlari hamda genderga sezgir siyosatni kengaytirish zarurligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: xotin-qizlar, ta'lim tizimi, mustaqillik, ijtimoiy faollik, gender tenglik, imkoniyatlar, ayollar ta'limi

Kirish. Mustaqillik yillarida O'zbekiston hayotining barcha sohalarida bo'lgani kabi ta'lim tizimi ham tubdan o'zgardi. Ayniqsa, xotin-qizlar uchun yaratilgan imkoniyatlar va ularning ta'lim, fan hamda ijtimoiy hayotdagi faolligi mamlakat taraqqiyotining muhim omiliga aylandi. Mustaqillikdan oldingi davrda ayollarning o'rni asosan oilaviy va maishiy doiralar bilan chegaralangan bo'lsa, bugungi kunda ular davlat boshqaruvidan tortib ilm-fanga qadar turli sohalarida faol ishtirok etmoqda.

Ta'lim tizimining modernizatsiyasi, yangi o'quv dasturlarining joriy etilishi, xalqaro hamkorlik dasturlari va grant tizimining kengayishi xotin-qizlarga o'z salohiyatini ro'yobga chiqarish imkonini berdi. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunida har bir fuqaroning, shu jumladan, xotin-qizlarning ta'lim olish huquqi kafolatlangan. Bu huquqiy asos ayollar uchun yangi davr — o'z imkoniyatlarini to'liq amalga oshirish bosqichini boshlab berdi [1, 44].

1. Ta'lim tizimidagi o'zgarishlar va imkoniyatlar. So'nggi o'n yillikda O'zbekiston ta'lim tizimida olib borilgan islohotlar natijasida xotin-qizlarning ta'lim olish imkoniyatlari sezilarli darajada kengaydi. Ayniqsa, oliy ta'lim muassasalarining soni

ortgani, sirtqi va kechki ta'lim shakllarining joriy etilishi, onlayn platformalar rivoji ayollar uchun moslashuvchan o'qish sharoitlarini yaratdi.

Jahon banki hisobotiga ko'ra, 2017–2023 yillar davomida oliy ta'limdagi ayollar ulushi 38 foizdan 48 foizga oshgan, bu esa gender tenglik siyosatining amaliy natijasidir [2, 27]. Bu o'sish nafaqat shahar markazlarida, balki ayrim viloyatlarda ham sezila boshladi — bu esa ayollar o'rtasida raqobat va motivatsiyani oshirayotganini ko'rsatadi.

Bugungi kunda ko'plab ayollar turmush, ish yoki farzand tarbiyasi bilan birga o'qishni davom ettira olyapti. Bu — mustaqillikning eng muhim yutug'laridan biridir. Ilgari ko'plab qizlar iqtisodiy yoki ijtimoiy sabablar tufayli o'qishni davom ettira olmagan bo'lsa, endi davlat grantlari, subsidiyalar va masofaviy ta'lim ularning oldida yangi eshiklar ochdi.

2. Xotin-qizlarning ta'lim va ijtimoiy hayotdagi faolligi. Ta'limning kengayishi bilan bir qatorda, ayollarning ijtimoiy-siyosiy hayotdagi faolligi ham ortib bormoqda. Bugungi kunda oliy o'quv yurtlarida qizlarning ulushi yildan-yilga oshmoqda, ko'plab sohalarida ayollar rahbarlik lavozimlarini egallamoqda.

UNICEF tomonidan 2023 yilda o'tkazilgan tahlilda ayollar orasida ta'lim darajasining oshishi bevosita ularning ijtimoiy faolligi, ish bozoridagi ishtiroki va siyosiy qaror qabul qilish jarayonlaridagi faol istiroki bilan bog'liq ekanligi ta'kidlangan [3, 59]. Bu holat ayollarning ta'lim olishi nafaqat shaxsiy yutuq, balki butun jamiyatning intellektual salohiyatini oshirishini ko'rsatadi.

Bunda davlat siyosatida gender tenglik tamoyillarining mustahkamlanishi, “Xotin-qizlar daftari” tizimi, ayollar bandligini ta'minlash markazlari, turli grant va stipendiyalar muhim rol o'ynamoqda. Bu tashabbuslar nafaqat iqtisodiy jihatdan qo'llab-quvvatlashni, balki ayollarning o'zini o'zi anglash, kasbiy ishonchini mustahkamlashga ham xizmat qiladi.

3. Ta'lim va oilaviy hayot muvozanati. Ayollar ta'lim olishi bilan birga oilaviy burchlarini ham bajarishi zarur bo'lgani uchun, davlat tomonidan ular uchun qulay sharoitlar yaratilmoqda. Bolalar bog'chalari tarmog'ining kengayishi, masofaviy o'qish imkoniyati, homiladorlik yoki bola parvarishi davrida o'qishni to'xtatmaslik mexanizmlari bu borada muhim natijalarni berdi.

Muallif sifatida aytish mumkinki, bugungi kunda ta'lim ayollar uchun faqat bilim manbai emas — balki ularning ijtimoiy faolligi, iqtisodiy mustaqilligi va hayot sifati garovidir. Ta'limli ayol — bu o'zini, oilasini va jamiyatni rivojlantiruvchi kuchdir.

Mustaqillikdan keyingi davrda ayollarga yaratilgan imkoniyatlarni tahlil qilar ekanmiz, shuni ko'ramizki, davlat siyosati ularni faqat himoya obyekti sifatida emas, balki ijtimoiy islohotlarning faol subyekti sifatida ko'rmoqda. Bugun qizlar ilm-fan, biznes, IT, tibbiyot va ta'lim sohalarida yuksak natijalarga erishmoqda. Bu — mustaqillik yillarida shakllangan “ayol yetakchilik madaniyati”ning amaliy ifodasidir.

Muallif fikricha, keyingi bosqichda ayollarni faqat ta'lim tizimiga jalb etish emas, balki ularning o'qigan sohasida samarali mehnat qilishini ta'minlash zarur. Buning uchun ish joylarida genderga sezgir siyosat, bolali ayollar uchun moslashuvchan ish grafigi va qayta tayyorlash dasturlari kengaytirilishi kerak.

Xulosa. Xotin-qizlarga yaratilgan ta'lim imkoniyatlari — mustaqillik davrining eng katta g'alabalaridan biridir. Ta'limli ayol jamiyatda faqat o'z o'rnini topmaydi, balki boshqalarga ham yo'l ko'rsatadi. Shu sababli, kelgusida ham davlat siyosatining markazida ayollarning ilmiy, kasbiy va ijtimoiy faolligini qo'llab-quvvatlash turishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni. – Toshkent: Oliy Majlis, 2020. – 45 b.
2. World Bank. *Country Gender Assessment for Uzbekistan*. – Washington: World Bank, 2024. – 62 p.
3. UNICEF. *Education Sector Analysis: Uzbekistan*. – Tashkent: UNICEF, 2023. – 150 p.